

Panel dyskusyjny pt. *Prawo do wyrażenia sprzeciwu sumienia przez personel medyczny*, Lublin, 9 kwietnia 2013 r.

W dniu 9 kwietnia 2013 r. na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II odbył się panel dyskusyjny pt. *Prawo do wyrażenia sprzeciwu sumienia przez personel medyczny*. Jego organizatorem było Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA, grupa lokalna w Lublinie. Wydarzenie objęte zostało honorowym patronatem Rektora KUL ks. prof. dr. hab. Antoniego Dębińskiego oraz Dziekana WPPKiA ks. dr. hab. Piotra Stanisza, prof. KUL. Organizację panelu wsparły także: Zakład Etyki i Filozofii Człowieka Uniwersytetu Medycznego w Lublinie oraz Katolickie Stowarzyszenie *Civitas Christiana*. Szczególną pomocą merytoryczną w realizacji tego przedsięwzięcia służył studentom dr n.med. Jakub Pawlikowski (Zakład Etyki i Filozofii Człowieka UM w Lublinie oraz Katedra Prawa Wyznaniowego KUL).

Celem wydarzenia było interdyscyplinarne ukazanie problemu klauzuli sumienia w pracy personelu medycznego. Wydarzenie zgromadziło liczną grupę słuchaczy z całej Polski: prawników, osób wykonujących zawody medyczne, przedstawicieli stowarzyszeń katolickich, a także studentów wydziałów prawa oraz wydziałów lekarskich lubelskich uczelni. Wprowadzeniem do dyskusji było 9 referatów poświęconych regulacjom prawa polskiego i prawa kanonicznego, zagadnieniom filozoficzno-moralnym, a także doświadczeniom związanym ze stosowaniem klauzuli sumienia w pracy lekarzy, pielęgniarek, położnych i farmaceutów. Z uwagi na dychotomiczną tematykę panelu, został on podzielony na dwie sesje: medyczną i prawniczą.

Sesję pierwszą referatem pt. *Klauzula sumienia w zawodzie lekarza i pielęgniarki – uwagi prawnoporównawcze* rozpoczął dr Michał Zawiślak (Katedra Prawa Wyznaniowego KUL). W swoim wystąpieniu omówił on

regulacje prawne zawarte w ustawie z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry oraz ustawie z 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej, a także porównawczo przepisy prawa włoskiego i brytyjskiego, dotyczące możliwości powołania się na klauzulę sumienia.

Następnie głos zabrał dr Jakub Pawlikowski, który w swoim wystąpieniu pt. *Klauzula sumienia z perspektywy etyki medycznej* zaakcentował znaczenie Kodeksu Etyki Lekarskiej. Podkreślił, że obowiązkiem każdego lekarza i lekarza dentystry jest stosowanie zasad zawartych w Kodeksie. Za ich nieprzestrzeganie grozi postępowanie z zakresu odpowiedzialności zawodowej. Przywoływany Kodeks w art. 2 stanowi, iż powołaniem lekarza jest ochrona życia i zdrowia ludzkiego, zaś lekarz nie może posługiwać się swą wiedzą w działaniach sprzecznych z tym obowiązkiem. Dr J. Pawlikowski zaznaczył także, iż wbrew powszechnej opinii klauzula sumienia nie odnosi się jedynie do lekarzy – katolików. Kolidacja może mieć miejsce także na płaszczyźnie światopoglądowej czy moralnej, niekoniecznie religijnej. Zwrócił także uwagę, iż poza sytuacją dokonywania zabiegu aborcji, lekarze często powołują się na klauzulę sumienia, odmawiając przeprowadzania wspomaganego rozrodu czy podjęcia działań mających na celu zaniechanie podtrzymania życia.

Kolejnym prelegentem była dr Marta Monist (Klinika Ginekologii Operacyjnej Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego nr 4 w Lublinie), która przedłożyła referat *Klauzula sumienia w praktyce ginekologa-położnika*. Pani doktor zwróciła uwagę na poważny problem jakim jest zjawisko coraz niższego wieku inicjacji seksualnej i idąca za nim rosnąca liczba nastoletnich matek. Konsekwencją tego przewartościowania jest spór w doktrynie na temat możliwości dokonania zabiegu aborcji u dziewcząt poniżej 15 roku życia. Problem rodzi również wymuszanie przez pacjentki zabiegu cesarskiego cięcia, do którego wskazaniem ma być tokofobia, czyli lęk przed porodem.

W trakcie pierwszej sesji panelu głos zabrała również dr Beata Dobrowolska (Katedra Rozwoju Pielęgniarstwa UM w Lublinie). W swym wystąpieniu *Klauzula sumienia w pracy pielęgniarki i położnej* zawarła myśl, iż przyczyną konfliktu moralnego w wypadku przedstawicieli tych zawodów jest „podwójna lojalność” – względem pacjenta i względem lekarza. Konsekwencją tego jest – jak wynika z badań przeprowadzonych w lubelskich szpitalach – stosunkowo rzadkie powoływanie się na sprzeciw sumienia przez pielęgniarki czy położne. Najczęściej ma to miejsce w przypadku odmowy uczestnictwa w zabiegu przerwania ciąży.

W dyskusji towarzyszącej wystąpieniom szczególne wrażenie na słuchaczach wywarły dwa głosy: wypowiedź prof. dr. hab. n. med. Władysława Witczaka (KUL), który zwrócił uwagę na problem klauzuli sumienia z perspektywy lekarza – kardiologa oraz dr Marioli Drozd (Katedra Farmacji Stosowanej UM w Lublinie), która odwołując się do Kodeksu Etyki Aptekarza RP, stanowiącego w §3 iż „powołaniem aptekarza jest współudział w ochronie życia i zdrowia oraz zapobieganie chorobom”, wyjaśniła dlaczego farmaceuci coraz głośniejszym głosem domagają się wyraźnego zapewnienia im prawa do powołania się na sprzeciw sumienia.

Drugą sesję panelu otworzyła dr Małgorzata Gałązka (Katedra Prawa Karnego KUL) referatem *Ochrona życia dziecka poczętego w prawie polskim*. Prelegentka podkreśliła, iż życie jest dobrem chronionym konstytucyjnie o czym stanowią art. 30 i 38 Konstytucji RP. Prawną ochronę dziecka poczętego zapewniają również normy kodeksu karnego, cywilnego oraz rodzinnego i opiekuńczego. Dr M. Gałązka wskazywała także na rolę jaką odgrywa odpowiedzialność odszkodowawcza lekarza z tytułu *wrongful birth*.

Następnie głos zabrał dr Tomasz Sieniow (Katedra Prawa Unii Europejskiej KUL) wygłaszając przedłożenie: *Lekarski sprzeciw sumienia w sprawie P. i S. przeciwko Polsce*. Przybliżył on tzw. sprawę Agaty – 14-letniej dziewczyny, która cztery lata temu poddała się zabiegowi aborcji, powołując się na przesłankę kryminalną. Jak podkreślił dr T. Sieniow wyrok ETPCz w tej sprawie wprowadził nieufność między lekarzy i pacjentów, którzy mogą teraz spotkać się z mechanicznym podejściem personelu medycznego, skoncentrowanego tylko na tym, aby nie zarzucono im odstępstwa od żądań chorego.

Na zakończenie panelu mec. Małgorzata Błaszczuk (Kancelaria Filipek&Kamiński), odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego, omówiła praktyczną stronę stosowania klauzuli sumienia. Spotkanie zakończyła Justyna Szpakowska (Prezes ELSA Lublin), która podziękowała władzom WPPKiA za wsparcie przy organizacji wydarzenia oraz prelegentom i słuchaczom za udział w nim.

Małgorzata Turek
członek ELSA Lublin
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II